

**Kenniscentrum
Woonzorg
Brussel**

Een toekomst voor de Vlaamse dagverzorgingscentra in Brussel!

NAMENS HET OVERLEG VAN DE BRUSSELS DAGVERZORGINGSCENTRA

Kathy Huybrechts en Lore Soetemans , Terranova

Paul Matton, Tram 82

Ronald Vrydag, Brailleliga

Conny Roekens, ADO-icarus

Dirk Hoornaert, OCMW Oudergem

Marleen Rombaut en Martine De Ridder, Familiehulp

Olivia Vanmechelen, Kenniscentrum Woonzorg Brussel

16/07/2014

Een toekomst voor de Vlaamse dagverzorgingscentra in Brussel!

17/07/2014

Inleiding

Het thema van de vergrijzing en het zoeken naar gepaste antwoorden om de daarmee gepaarde zorgnoden te ondervangen, is een bezorgdheid die u ongetwijfeld met ons deelt.

Het Vlaams Woonzorgdecreet regelt een brede variatie aan woon- en zorgvormen voor ouderen en zorgbehoevenden, gaande van thuisondersteuning door mantelzorgers tot gespecialiseerde zorg in een woonzorgcentrum. Eén van de belangrijke schakels in het woonzorgaanbod is het dagverzorgingscentrum. Ouderen kunnen er overdag terecht voor zorg, revalidatie, animatie, een warme maaltijd en psychosociale begeleiding.

Het bestaan van de dagverzorgingscentra kent al een langere geschiedenis, maar kwam afgelopen jaar in een stroomversnelling door de versoepeling en aanpassing van de erkenningsvoorwaarden en programmatie met het oog op de realisatie van één Vlaams DVC in elke gemeente. Met de nieuwe regeling zet de Vlaamse overheid nog meer in op nabijheid, de keuze voor de minder ingrijpende zorgvormen en het langer wonen van ouderen in hun vertrouwde omgeving, een evolutie die we in Brussel volop toejuichen. Dagverzorgingscentra spelen immers een belangrijke rol in de zorgondersteuning van ouderen en zorgbehoevenden en het verlichten van de draaglast bij de mantelzorger.

In deze nota willen de Brusselse initiatiefnemers en projectontwikkelaars dieper ingaan op de specificiteit van de Brusselse context en de impact ervan op de werking en uitbating van het dagverzorgingscentrum.

Vlaamse dagverzorgingscentra in Brussel

De Brusselse dagverzorgingscentra waren tot voor kort een quasi-uitsluitende bi-communautaire aangelegenheid. De centra opereren vanuit het regelgevend kader van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC) en zijn veelal gelinkt aan het OCMW van de gemeente waarin ze gelegen zijn.

Vlaanderen voorzag ook voor Brussel in dagverzorgingscentra maar tot 2010 bleef de programmatie oningevuld. Onder impuls van het Masterplan Woonzorg Brussel en de daaraan gekoppelde woonzorgprojecten, dienden zich pas vanaf 2009 initiatiefnemers aan voor de uitbouw en uitbating van Vlaamse dagverzorgingscentra in Brussel.

Tot 2012 werd de Vlaamse programmatie voor de dagverzorgingscentra uitgedrukt in aantal verblijfseenheden. De berekening op basis het bewonersaantal per leeftijdscategorie, resulteerde in 114 plaatsen voor het Brusselse gewest.

Sinds eind december 2012 worden de dagverzorgingscentra niet langer geprogrammeerd in plaatsen maar in centra, waarbij minstens één dagverzorgingscentrum per gemeente wordt vooropgesteld. Voor Brussel komt dit neer op een programmatie van 19 centra.

Om meer initiatiefnemers te stimuleren, werden ook de mogelijkheden tot oprichten van dagverzorgingscentra uitgebreid. Deze hoeven niet noodzakelijk verbonden te zijn aan woonzorgcentrum

met RIZIV-financiering. Ook diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg kunnen, al dan niet in samenwerking met andere partners, een dagverzorgingscentra uitbaten onder de noemer 'Collectieve autonome opvang (Cado). Deze Cado's zijn kleinschalig en richten zich tot matig en licht zorgbehoevenden. De omkadering gebeurt vanuit een thuiszorgfilosofie door de verzorgenden van de dienst voor gezinszorg.

De nieuwe regelgeving en programmatie laat toe om werk te maken van een territoriaal dekkend en beter bereikbaar aanbod, iets wat met de voorgaande programmatiënormen moeilijk haalbaar was.

Uitgaande van een maximumscenario (19 DVC met 20 plaatsen) betekent dit opvangmogelijkheden voor 280 zwaarder zorgbehoevende gebruikers. In een minimumscenario (19 Caco's met elk 4 opvangplaatsen) komt dit neer op een capaciteit van 76 plaatsen dagopvang voor lichtzorgbehoevenden. Dit om duidelijk te maken dat de wijze waarop de invulling van de programmatie zich ontwikkelt, erg bepalend zal zijn voor de aard van het aanbod aan dagopvang in Brussel.

Huidige stand van zaken

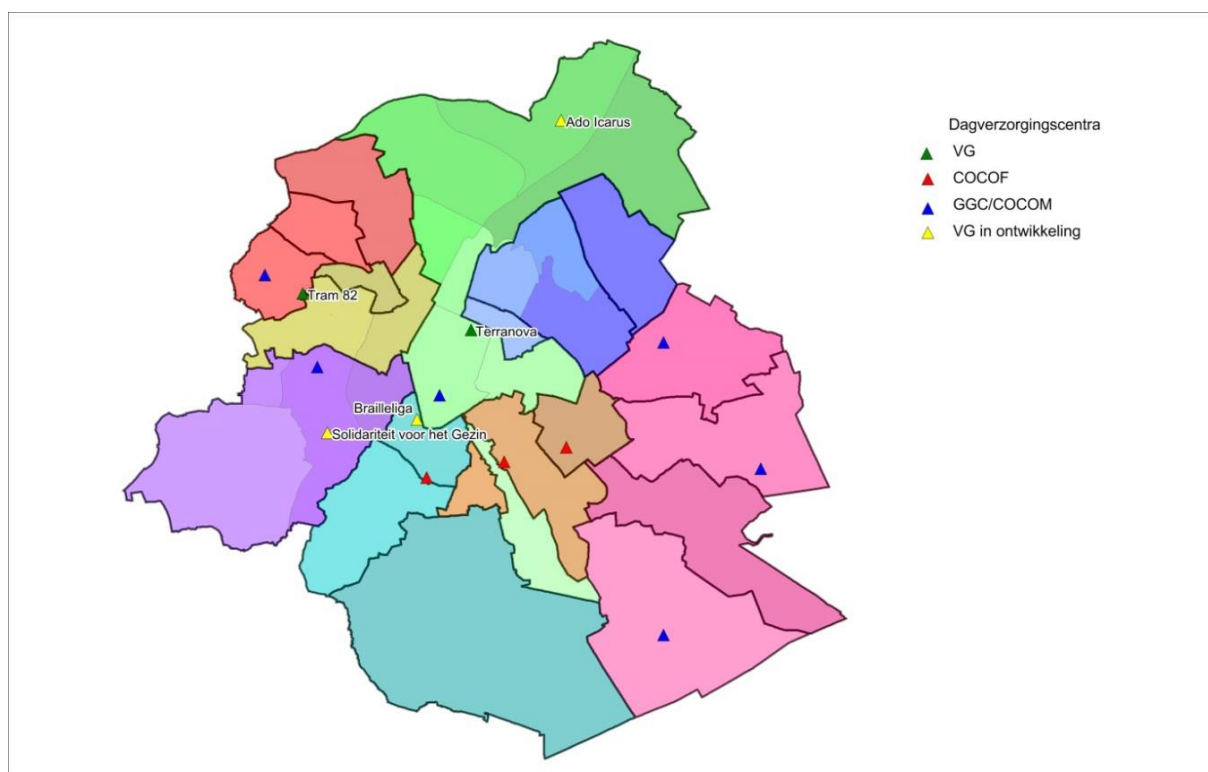
De eerste Vlaamse dagverzorgingscentra werden in Brussel pas recent ontwikkeld. Eind 2012 zijn er twee erkende dagverzorgingscentra actief - Terranova (Brussel-centrum) met 20 plaatsen en Tram 82 (Sint-Agatha-Berchem) met 15 plaatsen. Verder hebben vier initiatiefnemers een voorafgaande vergunning bekomen: Solidariteit voor het Gezin (Anderlecht), Ado-Icarus (Neder-Over-Heembeek), Brailleliga (Sint Gillis) en Lutgardissite (Oudergem). Familiehulp onderzoekt de haalbaarheid en mogelijke inbeddingsplaats voor een Cado, zonder dat er tot nog toe formele stappen zijn gezet.

Volgende dagverzorgingscentra zijn al operationeel of hebben al concrete stappen ondernomen in de realisatie ervan:

- Het dagcentrum **Terranova** is gelegen zich in het centrum van Brussel en ging eind 2010 van start ging. Het richt zich hoofdzakelijk tot volwassenen met een niet-aangeboren hersenletsel (NAH). Dit blijkt een groep te zijn waarvoor er ook in Vlaanderen een groot tekort aan opvangmogelijkheden is, waardoor er aanvragen zijn van buiten Brussel. Vaak gaat het om mensen die geen VAPH erkenning hebben en dus ook niet terecht kunnen binnen de erkende voorzieningen voor personen met een handicap.
- **Tram 82** werkt in Sint-Agatha Berchem samen met het lokaal dienstencentrum Ellips binnen de site van het woonzorgcentrum Arcus (GGC rusthuis). Er is een functioneel samenwerkingsverband met Arcus en een juridische link met een Vlaams erkend woonzorgcentrum. Het DVC heeft een erkenning voor 15 plaatsen (waarvan 10 plaatsen bijzondere erkenning 'F-Forfait'), en bereikt een doelgroep van zorgbehoevende ouderen, vaak dementerenden.
- Het toekomstig DVC van **ADO-Icarus** maakt deel uit van het woonzorgproject 'Pieter en Pauwel' dat in volle ontwikkeling is in Neder-Over-Heembeek. Ado-Icarus wil een gemengde doelgroep bereiken van ouderen en personen met een fysieke handicap. er werd een voorlopige vergunning toegekend voor de bouw van het dagverzorgingscentrum.
- Met de start van het dagverzorgingscentrum voorzien in 2015 wil de **Brailleliga** tegemoet komen aan een groeiende nood aan dagopvang van oudere mensen met een visuele beperking. Het zal zich richten tot jongere oudere en 65-plussers die verder zelfstandig willen en kunnen leven. Het DVC vormt de ontbrekende schakel in een continuüm aan mogelijkheden die de Brailleliga voorziet om het zelfstandig leven van deze doelgroep te ondersteunen zoals de sociale dienst, ondersteuning dagelijks leven en ontmoetingsactiviteiten. Ondanks positieve reacties op het initiatief, heerst er grote onzekerheid over de mogelijke VIP financiering zonder de welke het project niet gerealiseerd kan worden.

- De **Lutgardissite**, het in ontwikkeling zijnde woonzorgproject in Oudergem, voorziet naast een lokaal dienstencentrum en aanleunwoningen ook in de realisatie van een dagverzorgingscentrum. Uniek in dit project is dat de exploitatie van een Vlaams erkend dagverzorgingscentrum in principe zal plaatsvinden door een Brussels OCMW, een (voorlopig) unicum in Brussel. Een voorwaarde om het initiatief financieel te kunnen dragen is een erkenning voor minstens 10 plaatsen F-Forfait.

Spreidingskaart van de dagverzorgingscentra (VG, GGC en Cocof)

Brusselse specificiteit

Het belangrijk is om bij de keuze voor inplanting van dagverzorgingscentra rekening te houden met de bestaande situatie en aanbod vanuit GGC. Uit bovenstaande kaart wordt duidelijk dat er nog veel blinde vlekken zijn terwijl er in zich bepaalde gemeenten vanuit verschillende invalshoeken dagverzorgingscentra aandienen.

De dagverzorgingscentra spelen een belangrijke rol in de ondersteuning van de zorgbehoevenden en hun mantelzorgers.

Opvallend is de atypische doelgroep die drie van deze centra bereiken of beogen. Met een werking gericht op respectievelijk personen met een niet-aangeboren hersenletsel, ouderen met een gezichtsstoornis en ouderen met een fysieke handicap, bekleden ze niet alleen in Brussel maar ook in Vlaanderen een vrij unieke positie. Naast het gedifferentieerd doelpubliek vormt de goede territoriale spreiding een belangrijke meerwaarde.

In het streven naar een complementair en territoriaal gespreid aanbod kan een doelgroepspecifieke invulling gegeven worden aan nieuwe dagverzorgingscentra zoals opvang van Korsakov patiënten of

allochtone ouderen voor wie de stap naar dagopvang makkelijker te zetten is dan naar een woonzorgcentrum.

Toch hebben de centra het momenteel niet gemakkelijk om Brusselse ouderen of zorgbehoevenden te bereiken. Een aantal factoren speelt daarbij een rol:

- De dagverzorgingscentra zijn aangewezen op doorverwijzingen vanuit ziekenhuizen, huisartsen ... maar de notie van wat een dagverzorgingscentrum is en doet blijft te weinig bekend. In tegenstelling tot de dagverzorgingscentra van de GGC functioneren de Vlaamse DVC niet binnen een globale OCMW structuur wat de doorverwijzing van cliënten bemoeilijkt. Ze kunnen ook niet rekenen op de gemeentelijke ondersteuning en vervoersdiensten.
- De moeilijke verplaatsingen binnen Brussel verhogen de drempel om van een dagverzorgingscentrum gebruik te maken; het kost de mantelzorgers heel veel tijd en moeite om de persoon die ze verzorgen tot in een DVC te krijgen, gezien de afstand, drukte, ... zodat het nauwelijks als een vorm van ondersteuning wordt ervaren. Door de lange rijtijden in Brussel als gevolg van files en afstand, gebeurt het dat gasten het minimum aantal uren aanwezigheid (6) niet halen waardoor de toelage van het F-Forfait verloren gaat.
- Het groot tekort aan goed omkaderd sociaal vervoer zorgt er ook voor dat het inschakelen van extern vervoer problematisch verloopt. Het kunnen halen en terugbrengen van gebruikers is nochtans een absolute vitale voorwaarde voor een goed functionerend dagverzorgingscentrum.
- Het verschillend organisatiesysteem en prijzenbeleid bemoeilijken de concurrentiepositie van de Vlaamse thuiszorgdiensten in het algemeen en de dagverzorgingscentra in het bijzonder t.o.v. die van GGC en Cocof. Dit legt een hypotheek op de verdere uitbouw van de Vlaamse thuiszorg in Brussel.

Ter illustratie: De dagverzorgingscentra Tram 82 en Terranova rekenen een dagprijs van 20 tot 24 euro . Daarbovenop komen de kosten voor vervoer van en naar het dagverzorgingscentrum. Voor een gebruiker uit een aangrenzende gemeente betekent dit een vervoerskost van $0,71 \text{ EURO/km} \times 8 = 5,6$ euro. Gebruikers die van verder komen betalen bij Terranova een dienstencheque per rit. Op die manier loopt de totale prijs gemakkelijk op tot meer dan 30 EURO per dag. Gebruikers die 3 maal per week naar het dagverzorgingscentrum komen, betalen maandelijks zodoende 360 Euro per maand. Dit is een hele hap uit het huishoudbudget, bovenop de vaste kosten van levensonderhoud.

Een dagelijks bezoek aan een Vlaams dagverzorgingscentrum is ook aanzienlijk duurder dan dit aan de meeste GGC dagverzorgingscentra waar de dagprijzen variëren tussen 12,90 en 20,28 euro en het vervoer veelal gratis of goedkoop is.

- De dagcentra van de Cocof, een werkvorm vergelijkbaar met de cado's, nl. kleinschalige huiselijke opvang van eerder licht zorgbehoevenden ouderen, rekenen resp. 20 en 7 euro aan voor een hele dag. De Cado's hanteren een uurtarief van 3 à 4 Euro, maaltijd niet meegerekend, wat voor een verblijf van een dag meer dan 30 EURO zou betekenen.
- De Vlaamse overheid kondigde aan in de toekomst slechts 5 plaatsen F-forfait toe te kennen aan een dagverzorgingscentrum. De extra RIZIV financiering die met dit F-Forfait gepaard is echter onontbeerlijk om de gevraagde personeelsomkadering te kunnen bekostigen. De praktijk leert dat een dagverzorgingscentrum minstens 10 plaatsen F-Forfait gefinancierd moet krijgen om kostendekkend te kunnen functioneren.
- Er moet over gewaakt worden dat de soepelere instapvoorwaarden voor een Cado, de realisatie van dagopvang voor zwaar zorgbehoevenden niet in het gedrang brengen.

Voorstellen en prioriteiten voor de toekomst

Het volstaat niet om een programmatiernorm op te trekken om daadwerkelijk de realisatie ervan mogelijk te maken. Er stellen zich immers ernstige problemen met de financiële haalbaarheid en niet-gevulde randvoorwaarden om een DVC te kunnen uitbaten.

In het licht van bovengenoemde knelpunten betreffende bekendheid, betaalbaarheid en vervoer, moet eerst prioriteit worden gegeven aan het vervullen van deze randvoorwaarden om de dagverzorgingscentra levensvatbaar en rendabel te maken binnen een grootstedelijke context.

Daartoe stellen de initiatiefnemers volgende maatregelen voor:

- 1. De gebruikers van de Vlaamse dagverzorgingscentra worden aangeduid als een van de prioritaire doelgroepen voor de door de Vlaamse overheid ondersteunde initiatieven van sociaal vervoer.**
- 2. Uitwerken van specifieke maatregelen en normen voor de Brusselse dagverzorgingscentra via een 'Brussel luik' in de uitvoeringsbesluiten van het Woonzorgdecreet.**
- 3. Het hanteren van een verdeelsleutel - bijvoorbeeld 9 dagverzorgingscentra en 10 Cado's, gespreid over de woonzorgzones - als mogelijkheid om de diversiteit en complementariteit in de dagopvang voor de toekomst te verzekeren.**
- 4. Werken aan onderlinge afstemming en complementariteit tussen de Vlaamse dagverzorgingscentra en de dagcentra van de andere Gemeenschappen en sectoren (in het bijzonder sector van personen met een handicap)**
- 5. De flexibiliteit voor de dagverzorgingscentra kan worden verhoogd door ook voor hen opvang per uur mogelijk te maken zodat het makkelijker wordt om voor zwaar zorgbehoevenden occasionele opvang te organiseren.**
- 6. De dagverzorgingscentra zijn vragende partij om door het beleid erkend te worden als een volwaardige gesprekspartner in de zorgomkadering, activering en thuishandhaving van ouderen en de ondersteuning van hun mantelzorgers.**

Namens het overleg van de Brusselse dagverzorgingscentra:

Kathy Huybrechts en Lore Soetemans , Terranova

Paul Matton, Tram 82

Ronald Vrydag, Brailleliga

Conny Roekens, ADO-icarus

Dirk Hoornaert, OCMW Oudergem

Marleen Rombaut en Martine De Ridder, Familiehulp

Olivia Vanmechelen, Kenniscentrum Woonzorg Brussel